Пам'ятаймо про Україну!

SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

VOL. CIV. № 108 JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, JUNE 7, 1997 CENTS 75 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК СУБОТА, 7-го ЧЕРВНЯ 1997 р. Ч. 108 РІК CIV.

Створено рух "Новий Курс України"

Київ (УНІАР). — Новостворений суспільно-політичний рух "Новий Курс України" спільно з Федерацією Профспілок України ініціював всеукраїнську нараду громадських та політичних організацій, об'єднань, партій, рухів, груп і творчих спілок під гаслом — "Великий компроміс".

За словами голови Координаційної ради суспільно-політичного руху "Новий Курс України" Володимира Халецького, мета наради — консолідація "всіх здорових сил" і винайдення нового економічного курсу України, оскільки жодна з досі запропонованих програм виходу з економічної кризи не спроможна вирішити цю нагальну проблему.

Учасники наради постановили, що пріоритетним у реформістських перетвореннях має бути напрям — від територій до центру, а також розробка виваженої компромісової політики взаєморозуміння в суспільстві. Програму дій нового курсу вирішено створювати на основі новітніх досягнень та на підставі суспільного компромісу.

Учасники наради звертають увагу Верховної Ради, Уряду і Президента України на гостру необхідність створення нового наукового інституту як "мозкового тресту" нового курсу реформування. Необхідність та позитивність рішень наради вирішено підтвердити шляхом організації відповідних заходів державного та громадського характеру, як конференції, семінари то-що.

На нараді складено спільну угоду, у якій намічено такі заходи: участь через своїх представників у координаційній раді під час створення загальносуспільного громадського руху прогресивних сил; сприяння оперативній підготові програми дій "Нового Курсу України" на підставі нових наукових досягнень та професійної праці спільних груп фахівців; створення високопрофесійної групи фахівців, спроможних виконати програму через утворення громадського уряду народного довір'я; оприлюднення програми дій "Нового Курсу України" та лобіювання її положень в органах влади.

Суспільно-політичний рух "Новий Курс України" також ініціює проведення спільного з'їзду народних депутатів України 20-21-го липня для вирішення основних питань зі створення і впровадження "Нового Курсу України".

А. Франчук повернувся на пост прем'єра Криму

Симферопіль. — Родич Президента Леоніда Кучми Анатолій Франчук, який був прем'єром Криму в 1994-95 роках, 4-го червня знову зайняв свій колишній пост.

Верховна Рада Криму проголосувала за нього 77 голосами, звільнивши одночасно з цього посту Анатолія Демиденка, якого депутати звинувачували в спричиненні економічних проблем на півострові, повідомило агентство Ройтерс.

Повернення 62-річного А. Франчука, син якого жонатий з дочкою Л. Кучми, стало можливим після того, як Президент України схвалив постанову кримського парляменту позбутися А. Демиденка.

Верховна Рада Криму ще в квітні звільняла А. Демиденка, однак Л. Кучма тоді наклав вето на це рішення, зазначивши, що депутати порушили Конституцію України, не погодивши свою постанову з Президентом України.

За повідомленням УНІАР, А. Демиденко сказав після свого звільнення, що „до влади прийшли дилетанти і Крим очікують непрості часи". Під час свого попереднього терміну А. Франчук зберігав політичну льояльність Києву, що викликало незадоволення у кримських парляментаристів, які хотіли ближчих відносин з Росією.

Однак цього разу до уряду півострова має бути призначено ряд депутатів, що, очевидно, зменшить напруження між двома гілками влади. А. Франчук пообіцяв, що уряд буде сформовано вже наступного тижня. У ньому залишаться, за словами прем'єра, лише фахівці з теперішнього кабінету, яких там 30 відс. А. Франчук також сказав, що 60 відс. місць буде заповнено з огляду на пропозиції депутатів, а 10 відс. — залишуться вільними.

В. Горбулін виступає за демілітаризацію Севастополя

Київ (УНІАР). — Тут відбулася пресова конференція, на якій Секретар Ради національної безпеки і оборони України Володимир Горбулін закликав докласти всіх зусиль, щоб зробити Севастопіль демілітаризованим містом.

Торкаючись можливости нескінченного продовження угоди про винайм севастопільських бухт для Чорноморської фльоти по закінченні 20 років, В. Горбулін висловив надію, що загальний розвиток подій на Европейському континенті приведе до його демократизації. Отож в майбутньому фльоти взагалі можуть бути непотрібними. Горбулін уточнив, що Російська Чорноморська фльота винаймає в України три бухти — Севастопільську, Південну і Карантинну, а українські кораблі будуть у Стрілецькій бухті. Покищо вони стоять у Севастопільській разом з російськими кораблями. Голова Ради національної безпеки і оборони утримався від оцінки розміру плати за винайм, яка, як відомо, становить 2.5 блн. дол. за 20 років.

Факт підписання угоди він оцінив як новий етап українсько-російських відносин, коли ніхто не отримав перемоги, але й ніхто не зазнав поразки. Підписання угоди за значенням він порівняв з Переяславською угодою 1654 року, коли відбулося вимушене возз'єднання України з Росією. Сьогодні, зазначив Горбулін, мова йде про відносини двох рівноправних партнерів.

За словами В. Горбуліна, Геннадій Удовенко під час відвідин Португалії 29-го травня погодив текст хартії про особливе партнерство між НАТО і Україною. В документі обумовлено напрями співробітництва у військовій та військово-технічній галузях. Сказано у хартії і про підтримку Будапештського меморандуму з 1994 року про гарантії безпеки України з боку ядерних держав. Все це, на думку Горбуліна, дозволяє Україні постійно консультуватися з НАТО.

Коментуючи заяву Б. Єльцина про готовість Росії захистити Україну, В. Горбулін сказав, що Україна по таку допомогу не зверталася і українська політика не створить прецедентів, коли треба буде просити допомоги ззовні.

М.Олбрайт промовляла у Гарварді

Кеймбридж, Масс. — Тут у четвер, 5-го червня, до цьогорічних випускників Гарвардського університету промовляла секретар Державного департаменту ЗСА Меделин Олбрайт.

Відзначуючи у своїй промові 50-річчя такого ж виступу до випускників цієї школи Джорджа Маршалла, який у1947 році тут таки, виклав і запропонував відбудувати повоєнну Европу з допомогою Америки, М. Олбрайт накреслила повний активности, відповідальности та провідництва майбутній порядок денний ЗСА у цьому не надто зрозумілому післясовєтському світі. Сягаючи у свою особисту минувшину, вона підкреслила важливість Пляну Маршалла та попередила про можливі небезпечні наслідки, якщо Америка практикуватиме ізоляціонізм і байдужість до світових подій. ЗСА мусять надальше залишитись активним провідником у світовому суспільстві, бо тільки в цей спосіб буде можна запобігти „ростові великого зла".

Її промова — це не були слова пасивного дипломата, але активної людини з візією про те, як ЗСА уживаючи свою незаперечну потужність, мжуть бути світовим лідером. Так як Маршалл закликав країни повоєнної Европи об'єднатися і використати допомогу Америки, М. Олбрайт заявила, що ЗСА є готові допомогти будь-якій країні, котра має бажання сама собі домомогти.

СПРАВА ДИПЛОМАТІВ З МІСІЙ Білоруської та Російської, до Організації Об'єднаних Націй і нюйоркської поліції знову знайшлася на сторінках щоденної преси. Причиною поновлення відомої афери не надто дипломатичної поведінки згаданих закордонних політиків, є закінчення слідства котре на бажання Державного департаменту провів прокуратор Мангеттенської округи Роберт Моргенто, і про його висліди повідомив листовно відповідні чинники. У листі він заявив, що коли у дипломатів Боріса Обносова і Юрія Оранге не було б дипломатичного імунітету їх покликали б до судової відповідальности. Росіянина Б. Обоносова за їзду автом під впливом алькоголю, а білоруса Ю. Оранге за вчинення спротиву поліції та невідповідну поведінку.

Н. Богачевська–Сорей перемогла у конкурсі клявесиністів

Джерзі Ситі, Н. Дж. (Г. К). — Піяністка українського роду Надя Богачевська-Сорей здобула першу нагороду на міжнародному конкурсі клявесиністів ім. Й.-С. Баха, організованому Товариством „Les Idees heureuses" у Монтреалі. Конкурс відбувся 2-4-го травня ц. р. В додатку до грошової нагороди, наданої Фундацією Реймонда Гарно, перша нагорода включила виступ та інтерв'ю на хвилях „Радіо Канади".

Н. Богачевська-Сорей

Програма конкурсу складалася з творів Й. -С. Баха, включно з Концертом для клявесину (harpsichord) ре-мінор, BWV 1052, виконаним з оркестрою.

Виступ Н. Богачевської-Сорей здобув схвальну оцінку рецензента монтреальської "The Gazette" Ричарда Тарпа, який назвав її гру надзвичайною.

Українські сателіти стартуватимуть у космос з літаків

Київ. — Україна, не маючи свого космодрому, збирається до 2005 року наладнати запуск сателітів з літаків-гігантів „Руслан", повідомило 4-го червня агентство Ройтерс.

За словами Олега Богданова, заступника головного конструктора київського авіяційного підприємства ім. Антонова, компанія збирається почати через вісім років комерційні запуски сателітів вагою до однієї тонни з одного з найбільших у світі літаків — Ан-124.

Літак „Руслан" вагою 400 тонн може перевозити без зупинки для заправки пальним 150 тонн вантажу на відстань 16,000 кілометрів. Цей літак встановив світовий рекорд у довготривалих перельотах, протримавшись у повітрі понад 24 годині. Той факт, що „Руслан" піднімається на висоту 10 кілометрів, означає, що при запуску сателітів не треба буде витрачати багато енергії на подолання перших важких кілометрів.

О. Богданов сказав, що підприємство дуже хоче приваблти чужоземних інвесторів і запропонувати їм частину від прибутку з майбутніх комерційних запусків. Він додав, що проєкт спонзорують бюро конструкторів заводу ім. Антонова і Національна Космічна Агенція України.

Конструктор не захотів назвати суми, потрібної для втілення цього проєкту під назвою „Оріль", однак газета „День" пише, що треба 70 млн. дол., половину яких Україна вже знайшла.

Київ уже бере участь у міжнародному проєкті „Морський старт", який передбачає запуск до 2010 року 60 комерційних сателітів з колишньої нафтодобувної плятформи біля Гаваїв. Три інші учасники проєкту — це американська компанія Боїнг, норвезька Кваернер і Росія. Маючи 15-відсоткову частину у цьому проєкті, загальна вартість якого 600 млн. дол., Україна постачатиме ракети-носії „Зеніт", сконструйовані на дніпропетровському „Південмаші".

Минулого тижня прем'єр-міністер Росії Віктор Черномирдін сказав, що Київ допомагатиме також фінансувати колишній совєтський космодром „Байконур", який винаймає тепер Росія в Казахстану за 116 млн. дол. річно.

В травні секретар Ради національної безпеки України Володимир Горбулін сказав, що Україна всупереч вимогам ЗСА продовжуватиме виробляти ракети середнього і далекого засягу, щоб використовувати їх для польотів у космос і для збереження свого статусу космічної держави. Раніше на цих ракетах встановлювали ядерні боєголовки.

Згідно з газетою „День", запуски сателітів з літаків коштуватимуть в два-три рази дешевше від звичайних. Але головне, пише газета, Україна має добрий шанс увійти в XXI століття з високорозвинутою космічною промисловістю.

Союзівка готується до Дня Батька

Джерзі Ситі, Н. Дж. (А. Воробець). — В неділю, 15-го червня ц. р. Український Народний Союз відзначатиме вже 13-ий з черги День Батька на Союзівці. В неділю пополудні після Молебня в наміренні батьків в українській католицькій церкві відбудеться різноманітна мистецька програма, щоб розважити гостей. Виступатимуть танцювальний ансамбль „Аркан" з Торонто, Канада, під проводом Данові Стречишин-Стефури, мистецького керівника, і Скотта Стефури, адміністративно-фінансового співкерівника, та солістка зі Львова, Олександра (Леся) Грабова.

Л. Грабова

„Аркан" існує від 1988 року і складається з вибраних учнів Української Академії Танців у Торонто. За 10 років свого існування „Аркан" виступав в Онтаріо, в східній частині Канади, ЗСА та Тайвані, де він минулого літа відбув своє турне.

Дановія Стечишин-Стефура є заслуженою мисткинею-учителькою і великою любителькою українського народного мистецтва та танцю. Вона танцювала, або була заангажована інструкторкою в понад 30-ох танцювальних групах у Канаді, ЗСА та Україні, включно з ансамблями „Зірка", „Шумка", „Юкрейнієн Фестивал Денс Компані" з

(Закінчення на стор. 3)

На Львівщині провалилася земля

Львівшина. — На території санаторію „Шкло" в Яворівському районі в результаті провалу землі утворилася вирва діяметром 80 метрів і завглибшки від 8 до 15 метрів, повідомила 5-го червня газета „Всеукраїнські Відомості". Ніхто не потерпів.

Згідно з інформацією, карстовий провал стався в наслідок активізації процесів, спричинених сильними дощами і збільшенням міграції підземних вод.

У санаторії ведуться роботи щодо ліквідації вирви і недопущення туди вод з відвідного каналу річки Шкло.

В наслідок карстового провалу утворилося колись одне з найбільших озер в Україні — Світязь. Відоме ще як „український Байкал" за свою чисту і прозору воду, це озеро в Любомльському районі на Волині має довжину 9.3 кілометра і ширину 4.8 кілометра. Пересічна глибина сім метрів, а максимальна 54 метри.

В Україні

(З інформацій УНІАР)

КОМЕНТУЮТЬ РОЗПОДІЛ ФЛЬОТИ

КИЇВ. — Перший заступник міністра оборони України Іван Біжан вважає, що бухт цілком достатньо для Військово-морських сил України. Українська фльота матиме 137 кораблів, 50 з яких російська сторона ще має передати Україні, згідно з домовленнями. Українські ВМС розташовуватимуться у Стрілецькій бухті та використовуватимуть бухту в Балаклаві. Заступник міністра закордонних справ України Костянтин Грищенко зазначив, що підписані угоди не задовольняють повною мірою обидві сторони, але вони відповідають основним довготривалим інтересам кожної з держав. За його словами, пакет угод щодо фльоти критику-ватимуть, але він заслуговує на визнання, оскільки його підписання — це перемога здорового глузду.

ОБЛАСНЕ ВІЧЕ

ХЕРСОН. — Тут відбулося установче віче обласного виборчого об'єднання "Рух за народ, за Україну". Про готовість увійти до цього виборчого об'єднання заявили три партії та 11 громадських організацій Херсонщини. Учасникам віча надіслав привітання голова Херсонської обласної державної адміністрації Юрій Карасик, який відзначив, що НРУ завжди обороняв державність і незалежність України. Голова Руху Вячеслав Чорновіл, виступаючи на вічу, ситуацію в Україні оцінив як критичну і підкреслив необхідність розбудови національно-патріотичних організацій в регіонах і активної підготови до виборів. В разі поразки демократичних сил у виборах 1998 року, долю України передбачити важко, наголосив голова Руху.

ГКУ ЗАКЛИКАЄ СТВОРИТИ ЕКОНОМІЧНУ СПІЛКУ СНД

КИЇВ. — Партія Громадянський Конгрес України (ГКУ) в оприлюдненій заяві підтримала підписання українсько-російського договору. Керівники партії вважають, що з цим і так дуже спізнилися і що спроби обидвох сторін розв'язати свої проблеми окремо закінчилися крахом. Керівники ГКУ вважають, що підписання договору — це прозріння, яке диктує розумні зміни у політичному курсі, оскільки лише інтеграційні підходи приведуть до пожвавлення економіки обох країн, а співробітництво у військово-стратегічній сфері надасть більшу вагу їхнім взаємовідносинам із Заходом та НАТО. Проте керівники ГКУ невдоволені тим, що підготова договору велася керівництвом двох держав, а не їх народами. ГКУ закликає президентів України і Росії нас-тупним кроком створити економічну спілку країн СНД з участю України. Президент Росії Боріс Єльцин під час відвідин Києва 30-31-го травня запропонував Україні приєднатися до митного союзу чотирьох країн СНД.

О.МОРОЗ ЗУСТРІВСЯ З ГУБЕРНАТОРОМ ОРЛОВЩИНИ

КИЇВ. — Голова Верховної Ради України Олександер Мороз зустрівся з головою Ради федерації державних зборів Росії, губернатором Орловської области Росії Єгором Строєвим. Вони обговорили економічні, митні проблеми і багато інших питань. По закінченні зустрічі на пресовій конференції вони сказали, що Грузія спізнилася на цілих шість років з вимогами своєї частини Чорноморської фльоти, отож тепер уже не варто порушувати цього питання. О.Мороз також сказав, що на наступній сесії українського парляменту знову може бути поставлено питання про вступ України в Міжпарляментарну Асамблею (МПА) СНД. Ця недержавна організація виробляє якісні документи і бути в цій структурі в якості спостерігача принизливо і не зовсім політично пристойно, вважає О. Мороз. Україна, на його думку, повинна увійти в МПА СНД. Є. Строєв, який також є головою МПА СНД, сказав: "Через МПА налагоджуються міжедержавні відносини через депутатів парляментів своїх держав".

ПРАЦЮЄ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКА КОМІСІЯ

КИЇВ. — Тут, на засіданні змішаної українсько-російської комісії зі співробітництва, ділові кола України і Росії проголосили намір активізувати процес створення і діяльності транснаціональних структур. Йшлося про необхідність приведення у відповідність із законодавством обидвох держав положень щодо діяльности фінансово-промислових груп, завершення приватизації великих підприємств тощо. Вирішено підготувати проєкти угод щодо врегулювання діяльности окремих міждержавних промислово-фінансових груп і погодити перелік можливих транснаціональних структур. Для цього до 1-го вересня вирішено створити робочі групи, які готуватимуть проєкти техніко-економічних обгрунтувань, угод і установчих документів таких структур.

У СВІТІ

У СЕРЕДУ, 4-ГО ЧЕРВНЯ, у Франкфурті одна з найбільших німецьких профспілок хемічних працівників, що нараховує 600,000 членів, погодилась на запропонований їм контракт, який передбачає можливість підприємствам, які мають клопоти, зменшити заробітні платні на 10 відсотків. Новий контракт, який покриває майже 1,700 фірм, є хоч і несподіваним але видимим поступком профспілки перед працедавцями, бо в країні впродовж останніх п'ятьох років втрачено понад мільйон місць праці. Аналітики уважають, що ця та інші поступки зроблені в ім'я того щоб запобігти можливостям дальшої втрати місць праці.

В АМЕРИЦІ

НЕ ЗВАЖАЮЧИ НА КІЛЬКАМІСЯЧНІ заворушення з приводу статевих взаємовідносин у частинах американських збройних сил, секретар Департаменту оборони Вілліям Коген у середу, 4-го червня, вирішив „покласти край" цим проявам і не брати їх до уваги у вирішуванні компетентности старшин у виконуванні своїх обов'язків. Тут ідеться про недискретну поведінку багато років тому теперішнього генерала летунства Джозефа Ралстона, котрого запропоновано на становище начальника об'єднаних штабів американських збройних сил. В. Коген уважає, що ці справи треба вирішувати правилом розсудливости, а не правилом примусу, бо в іншому випадку можуть втратити надто велику кількість професійних і відповідальних старшин.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, NJ 07302.

Svoboda: (201) 434-0237 UNA: (201) 451-2200

Передплата на рік $100.00, на півроку-$60.00. Для членів УНСоюзу $75.00 річно, на півроку-$40. За кожну зміну адреси-$1.00. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

Статті і дописи підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріали.

Головний редактор: Зенон Снилик

Second Class Postage paid at Jersey City, NJ

Договір України з Росією

Є відоме прислів'я: після бою кулаками не розмахують. Тим більше, після такого "бою", як, скажімо, підписання президентами Леонідом Кучмою та Борисом Єльцином широкомаштабного договору про дружбу, співпрацю і партнерство між Україною і Російською Федерацією. Хай хтось з-посеред читачів не запідозрить нас в отому розмахуванні кулаками, тобто в упередженості чи бажанні проводити якісь аналогії, але таки бодай коротенько повернемося до сторінок історії — до далекої Переяславської ради та порівняно недавнього, "добровільно" утвореного СССР. Повернутися потрібно бодай тому, що кожна з цих подій залишила надто глибокий слід в історії українського народу.

Про "союз нерушимий республік свабодних" говорити не доводиться: світові відомо, що представляли собою комуно-сталінська "свобода, рівність і братерство всіх народів". А от Переяслав — справа інша. Богдан Хмельницький був чудово свідомий того, що Москва тільки й чекає, коли спливаюча кров'ю Україна звернеться до неї за підтримкою. Але так само свідомий був славний український гетьман того, що договір з Росією був єдиною тоді можливістю зберегти українську націю від довічного отурчення чи сполщення.

Нині не менше, мабуть, свідомий загрози втрати української державности та незалежности Л. Кучма. І підписаний з Б.Єльцином договір, яким би тяжким він не здавався, є підтвердженням політичної мудрости і далекоглядности Президента України. В часи Б. Хмельницького стояло питання про виживання нації — в час Л. Кучми йдеться про збереження України як незалежної держави з її величезними економічним і інелектуальним потенціялами. Лякання українців, що співпраця і партнерство тільки тому небезпечні, що йдеться про Росію, якій споконвіку властивий великодержавний шовінізм, безперечно мають підстави: надто ж бо вже гіркий маємо за плечима досвід. З іншого ж боку підступитися: хто з нинішніх українських професійних і не надто політиків за шість років, що минули, запропонував щось конкретне, альтернативне для того, щоб, як мовиться, і вовк був ситий і вівця ціла? І чи легко щось запропонувати, коли мітингового політиканства не бракує, а от зі справжніми політиками мізерненько? Бо величезна частина претендентів на вождів народу сконцентрувалися на власній особі, що часто зводиться до владного портфеля та за чим стоять не інтереси нації, а вульгарна меркантильність. От на цьому, на нашій українській "ментальності" й грають відомі (і ще, наразі, невідомі) сили в світі, ставлячи Україну в ситуацію потопаючого, що хапається за соломинку.

Велику політику роблять великі держави. Так у світі велося споконвіку і так буде до того часу, поки великими не стануть усі. В тому числі і не в останню чергу й Україна. Але історія – це суцільний ланцюг прикладів, коли заради великого й великі мусили чимось поступатися для самозбереження. А ще в народі кажуть: з двох зол вибирають менше. Це, на нашу думку, й зробили як український, так і російський президенти, підписуючи згаданий договір. Бо ж пам'ятаєте довоєнне польське: "Нє дами ані гудзіка!"? Чим воно закінчилося, відомо: підтримуючи в польської нації войовничий непримиримий патос, великі держави, коли вовк в особі німецького нацизму вдерся до польської "кошари", закрили на це очі. Так могло б статися й у випадку, якщо б українська нинішня дипломатія, Президент України пішли на категоричний розрив зі своїм північним сусідом. Бо й далі актуальною залишається народна мудрість про те, що крук крукові ока не видовбає. Бо ще залишається на часі прислів'я про те, що пани, мовляв, б'ються, а дядькам чуби тріщать. Чи ж українцям це пояснювати, котрим не раз в історії оті "чуби" тріщали, коли якийсь хижак зазіхав на собі подібного?

Тут ми не ставимо за мету аналізу договору, яку можна і треба робити. Хтось окремі його пункти може назвати поступками України Росії, або й назвати нинішнього українського Президента зрадником інтересів нації, народу. Ми не маємо до цього коментарів. Єдине, що слід сказати, це те, що через вимушені поступки російському цареві Б. Хмельницький зберіг таки українців як націю. Л. Кучма має набагато складніше завдання: зберегти не тільки націю, народ, а й даровану Богом незалежність і державність України. Україна не може й далі бути "буфером" для зм'якшення чиїхось взаємозіткнень. І тому вона повинна втриматися як держава. Втриматися, щоб розвинутися й зміцніти. Втриматися, щоб стати державою великою. А для цього без мудрих компромісів, з таким же врахуванням помилок минулого — не обійтися.

Катерина Василів-Сидоренко

ТРАГЕДІЯ ХОЛМЩАКІВ У 1939-42 РОКАХ

Вересень 1939 рік. Блискавичний наступ Німеччини на Польщу закінчився розподілом Річ Посполитої поміж Німеччиною і Совєтським Союзом. Спочатку „переможна" совєтська армія пішла аж до ріки Висла, одначе дуже швидко відступила і кордон встановився на річці Буг. Холмщина тоді опинилася під владою німців у т. зв. Генеральній Ґубернії.

Село Боголюби, у віддалі 5 км від Луцька, опинилося під комуно-московською владою. Неначе нічого й не змінилося, закінчувалися осінні роботи, копання картоплі, але в селі запанувала якась тривожна тиша, чекання невідомого.

„У Василеві проживала багата і відома сім'я Кухарчуків, у яких була дочка Ніна. У школі в Києві познайомилася вона з Микитою Хрущовим, одружилися і там жили. Восени 1939 року Ніна приїхала до села в мундирі офіцера великою вантажною машиною. Свою родину забрала до Києва, а землякам сповістила, що незадовго прийдуть сюди німці і кожен на власну руку хай звідси виїжджає. Залишила їм адресу вільних господарств по німецьких колоністах, які покинули Україну. Була це місцевість Кречеве. Багато селян з Василева виїхало, але повернулися назад у 1942 році..."

„Василів у спогадах", Євген Дикий „Наше Слово" ч. 50. ст. 8 Варшава, 13-го грудня 1992 року.

Валка возів

Одного ранку на подвір'я священичої садиби прибігли школярі, сповіщаючи, що через село котиться валка возів наладованих всяким добром, а на них повно людей різного віку і багато дітей. Священик, отець Йосип Василів, саме закінчив був ранній обхід його господарства і, почувши таку вістку, вдягнув підрясника, нагрудного хреста і пішов на зустріч подорожнім. Старша 13-літня донечка, невідступна батькова супутниця з діточих років, побігла за ним. Боголюбські діти і люди зібралися гуртом навколо їхнього священика. Отець Йосип, глянувши на валку возів і людей на них, запитав: „Звідки ви їдете, люди добрі, і куди?" „Мі холмскі, — відповіла, — от села Васілів, от Томашовского повіту. Мі ідем до раю, до нашого батька сонічка — Сталіна. Там нам будет ліпші, як под германцом", — почулися наввипередки різні голоси. Отець Йосип поклав руки на груді і, притискаючи хреста, тяжко зітхнув. Думки закружляли, це ж його земляки, бож і він холмщак, із містечка Тишівець. Тишівці (назва складена з двох слів: „тут шевці") підчас Галицько-Волинсько-Литовської Держави були значним торговельним центром. Передихнувши, отець Йосип знову промовив: „Люди, схаменіться, не руйнуйте себе, не виставляйте на наругу ваших дітей, вертайтеся до рідного батьківського села". „Ой ні, батюшко, ні! Мі не вернем. У батька сонічка ждет нас добро. Ніна так нам кажет. Мі ї віріме, вона от села Васілів, наша землячка. За нами ідут люди от инші сіл, от Томашова, все ідут".

Отець Йосип підняв хреста вгору, поблагословив нещасних вихідців-земляків і, стримуючи сльози, тяжким кроком подався у напрямку священичої садиби.

Зима, кінець місяця січня 1940 року. Родина отця Й. Василева переховується у місті Ковлі, бо о. Йосипа члени організації ОУН перевели вже за Буг, на німецьку сторону. Це сталося після першого допиту отця Йосипа в большевицьким НКВД, у Княгиненку біля Луцька. Після зникнення о. Йосипа голова сільради у Боголюбах, Аркадій, прийшов до священичої родини і сказав: „Поп удрав, а попадя на сніг".

Перебуваючи у Ковлі родина о. Йосипа була живими свідками повороту холмщаків із „раю". Комуно-московська влада у Ковлі розмістила холмщаків по жидівських божницях і залишила їх на власну долю. Зима у 1940 році була люта, сніжна. На знак протесту знедолені чоловіки лежали кожного дня на снігу перед міською управою і домагалися повороту на Холмщину. Почалася епідемія менінгіту. У Ковлі залишився цвинтар із могилками дітей холмщаків.

Дальша доля холмщаків вирішилася „заліщанням" поміж Сталіном і Гітлером, яке все ще трималося від осени 1939 року. У наслідок того, холмщаків почали перевозити з Ковля до Володимира Волинського, обіцяючи повернути їх на Холмщину після перевірки документів. У той момент родина о. Йосипа замішалася поміж холмщаками, рятуючись єдиним документом — метрикою народження сестри отця Йосипа, Павли.

У Володимирі Волинському знедолених холмщаків приміщували знов у жидівських божницях. Менінгіт далі „косив" дітей.

Це вже був місяць квітень 1940 року. Вже відбулася „вивозка" 13-го квітня з усієї Волині на Сибір. Вивезено вантажними вагонами інтелігенцію, „куркулів" і ненадійний елемент.

Чекали повернення

Виголоджені, обдерті, обідлілі холмщаки чекали Божого змилування — повернення на Холмщину. Все їхнє майно залишилося на місцях обіцяного „раю". У холодні квітневі ранки, нераз іще з приморозками, голови родин стояли цілими днями у черзі перед будинком, де перевірялись документи. Документи перевіряла комісія складена з двох представників, совєтського і німецького зі знанням російської мови. Після перевірки документів комісія видавала перепустки на переїзд кордону поміж Совєтським Союзом і Генерал-Губернією, почерез річку Буг.

Перед Великоднем почали від'їжджати перші транспорти із тими, що вже отримали перепустку. Від'їжджали вантажними вагонами, спрямованими на місто Холм. Перед кордоном, над річкою Бугом, відбувалася контроля. Жінок у окремому вагоні обшукували червоноармійки, засовуючи руки попід одяг, общупуючи, перетрясаючи рештки залишених клунків. Шукали за дорогоцінностями, хрестиками, сережками, перстенями, годинниками, і забирали все, навіть кращий одяг знімали з жінок. Червоноармійці проводили таку саму контролю серед чоловіків.

Перший транспорт із поворотцями-холмщаками прибув до Холму в Страсну Суботу. Під дворядовою охороною німецьких вояків провели щасливих прибулих від залізничної станції до недалеких військових касарень. Лив весняний дощ. Перемоклий, вимучений, голодний народ, але радий, що нарешті вдома, упав на цементову долівку, притрушену соломою. Опівночі дехто збудився під гомін великодних дзвонів, який доносився із собору Різдва Пресвятої Богородиці, на Даниловій Горі. Православні холмщаки мали нарешті доступ до собору після довголітньої займанщини собору поляками. В той час адміністратором Холмської Епархії, аж до висвячення в єпископи д-р Івана Огієнка, був архипресвітер отець Іван Левчук, дядько по матері отця Й. Василіва.

Ранком, на перший день Великодня, поворотці-холмщаки проходили карантину і докладний медичний огляд німецькими лікарями. Декому лікарі прибивали печатку на ліву долоню. Так були підібрані робітники до Німеччини, віком від 16-ти років і вгору. Були розділені й родини, бо деякі чоловіки і жінки також підпали під ту категорію. Із притрушених соломою доліво́к рознісся плач. Печаток не можна було стерти і підібраних на працю до Німеччини було відвезено, під охороною, на станцію до поїзду. Залишені родини добиралися до своїх холмських сіл, хто як міг. Не всі садиби чекали на своїх господарів. На багатьох господарках засіли нові власники, поляки.

Дружина о. Йосипа, з двома малолітніми донечками, не підпала під категорію робітників на вивіз до Німеччини. В кінці Світлого Тижня родина з'єдналася з отцем Йосипом у Тишівцях, у сестри о. Йосипа, Марії Волошин.

До Холму приїжджали ще нові транспорти холмщаків, які вертались з „раю".

Трагедія холмщаків у 1939-42 роках була неначе передвістям грядучої трагедії усієї Холмщини у 1947 році Акції „Вісла".

Воскресне Холмщина

Христос Воскрес!
Воскресла Україна!
Скорботна ж Холмщина,
Москвою віддана ляхам,
Очікує Воскресшого Христа
В Холмі!
На вільній, Даниловій Горі.
Тоді новий Фавор
Осяє Холмщину
І проповідь нова, нагорна пролуна
В Соборі,
На Даниловій Горі,
З прославою Воскресшого Христа.
І Холмський люд співатиме „Воскрес",
Піднявши руки вгору до небес,
А Божа Мати спустить омофор,
Щоб захистить святий Її собор.
Народе Холмщини, надійся!
Віри не ламай!
Христа Воскресшого чекай!
Доки в народі душа жива —
Сила ворожа її не здола.

Катерина Василів-Сидоренко
Торонто, Канада

ПРО ЦЕ І ТЕ

Про молоді паростки з української землі

Десь недавно в розмові із членом „четвертої хвилі" ми, як звичайно, порушили питання чергової зміни молодшого покоління, що тепер силою віку та обставин доходить у всіх ділянках нашого громадського життя до голосу так в Україні, як і тут, на місцях поселення.

Мій співрозмовець, коли я розповіла йому про зустрічі в останніх часах із молодшим поколінням і дивувалася їхньому культурному та науковому рівневі, а також вироблению, подав таке влучне порівняння: „Бачиш, навіть найкраща косарка не може скосити так рівно і точно, щоб із землі не вибивалися нові, свіжі паростки понад одноманітність. Так, совєтська косарка добре косила, але всього не зуміла знищити!"

Хіба воно так і справді є, коли серед того хаосу, який тепер панує в Україні, поруч із цілою плеядою новобагацьких, хитрунів, партократів, хабарників, раз-у-раз виходять на поверхню нові молоді люди, якими можна лише пишатися.

Звідки і як вони виростають, важко нам ствердити, але вони є і їх щораз більше і ми можемо з радістю це констатувати. А може це тільки мене зустріло таке щастя, що маю нагоду зустрічати саме таких нових українських молодих людей? І аж кортить про них розповісти, поділитися тим радісним спостереженням із читачами, щоб вони, як і я, набралися дещо оптимізму.

Ось недавно була нагода провести розмову із молодим подружжям, що навчає у Львівській Богословській Академії такі стислі дисципліни як грецьку мову, історію візантійської культури чи історію кириличних рукописних євангелій. В розмові можна було легко ствердити, який поважний підхід у цих молодих людей до їхньої праці, як також до завдань, що стоять перед ними. Ми почули від них також слова признання, а може і подиву для молодого і дуже енергійного директора Академії, який, хоч і зростав вже в ЗСА, однак всеціло віддав себе відбудові духовного життя України.

А тут два тижні тому знову була нагода до зустрічі із молодим директором німецького відділу Бібліотеки ім. Стефаника, що вспів вже побувати в наукових колах Західної Европи, а тепер є в ЗСА на студійному перебуванні в Конгресовій бібліотеці у Вашінгтоні. Скільки знання і поважного підходу до своїх завдань у цієї молодої наукової сили!

Це тільки два приклади, що стануть перед очі в останньому часі. Але вони не єдині. Ми маємо тепер постійно можливість зустрічати молодих людей або знати про їхнє існування, які або сюди приїздять завдяки своєму доброму знанню на особливі стипендії, або набутим тут знанням допомагають відроджуватися культурному життю в Україні. Все це люди між 25 і 35 роками життя, які, не зважаючи на всі погані впливи чи „перешкоди", не зважаючи на довгі роки постійної праці совєтської „косарки", виростають, розвиваються і приносять нам добру славу в культурному, політичному чи технічному світі по всіх усюдах. А таких є щораз більше. Погляньмо лише на списки доповідачів на різних наукових симпозіюмах, читаймо імена тих 30-літніх, що стоять вже на відповідальних місцях у міських чи обласних адміністраціях, на дипломатичних постах. У нас може інакший, але який позитивний підхід до своїх завдань.

Все це у світлі нових і не завжди дуже радісних вісток з України на сторінках діяспорної преси наповнює нас оптимізмом і вірою, що ці свіжі „паростки" виростуть скоро у сильні гарні рослини, які вкороті переберуть усе у свої руки і в жодному разі нас не посоромлять. Тож тепер із приходом літніх місяців, коли буде ще більше нагод до зустрічей і виміни гостями з Україною, коли відбуваються різні курси, симпозіюми, з'їзди чи просто зустрічі, погляньмо добре на нашу зміну. Не критикуймо їхній „зелений" вік, а оцінюймо знання і їхню настанову. Подаймо таким „паросткам" дружню руку, а самі вийдім із нашої дрібничковості, загумінковості, взаємних непорозумінь на теми партійництва і амбіціонерства, з непорозумінь, давніх заскорузлих. Хай молоді наші земляки бачать у нас дещо гідне до наслідування і беруть з нас, може, таки якийсь добрий приклад. Але в першу чергу даймо їм відчути, що вони стануть доброю і конечною нам зміною.

О-КА

Ганна Черінь

АРҐЕНТИНСЬКІ УКРАЇНЦІ

V

„Просвіта" також відкрила курси для новоприбулих — початківців.

В легальних справах допомагає новачкам Богдан Коваль — він фахівець у цій ділянці. А для всіх дітей МУНРО провадить Рідну Школу, що на базі школи танців дуже підсилилась. Адже ж голова головою, а носять її ноги.

На моїх літературних вечорах я була приємно здивована молодістю слухачів. Майже всі новоприбулі приходили, а також і молоді красуні-дружини працівників Амбасади. Вони спрагло слухали мої твори головно через те, — скажу без зайвої скромности, — що для всіх вони були цілком зрозумілі і сприйнятливі. Як завжди, найбільший успіх мав гумор. Чи добре це, чи не дуже, — це як хто вважає.

Фінансовий стан українців у Аргентині зовсім непоганий: заробітки такі, як і в ЗСА, пезо сильне нарівні з доляром, ціни нормальні. Але жертвенність „аргентинців" мабуть вища, ніж у ЗСА. Сталих членів громадських осередків мало, тож вони й несуть фінансовий тягар за все: утримання відпочинкових осель, церков і кладовищ, кошти українських імпрез і кампаній... По 50 пезів і більше — на побудову пам'ятника Шевченкові у Львові, також і чималі кошти на утримання могил на українських ділянках кладовищ. Члени управи Братств платять зі своєї кишені за неплатників, щоб не зневажити чести померлих. Мертвих, як і живих боржників, можуть виселити з домівки...

Новоприбулі, кажуть, що тужать за Україною. Так же годиться говорити, хоча б з пошани до своєї гідности. Але чи справді вони тужать? Вже починають говорити про „другу батьківщину", забуваючи слова Симоненка „Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину".

Батьківщина — не нова і не „старий край". Батьківщина тільки одна, і її, як і матір, не вибирають. А втім, життя довге, різними дорогами іде, і часом тільки при кінці мандрівки людина усвідомлює, де її Батьківщина. Гіркий усміх викликають такі дотепи, як, наприклад, росіяни кажуть: Хахли втікають з України? Дуже добре! Хай усі повтікають, а ми на їх місце прийдемо і „здєлаємся украінцамі". А новоприбулі також часом огризаються, коли їм докоряти: „Бач які знайшлися! Як ви такі вже патріоти, то самі їдьте в Україну, а ми будемо у ваших палацах жити".

Помалу все утрушується і настає замирення, коекзистенція і братня любов. Аргентинська діяспора, до речі, дуже асимільована. Тут не тільки молодь, а й старші говорять навіть не „геф-напів", а гірше, але ніхто з того не робить гвалту, бо можна тут часто почути й чисту літературну мову. Аргентинська діяспора не така бундючна як „на Півночі", але й більш щедра й більш діяльна. Новоприбулі в ЗСА й Канаді багато швидше розсіюються й розгублюються, а в Аргентині вони свого тримаються.

В останній день мого життя-буття в Буеносі, запросив мене на авдієнцію амбасадор Віктор Пащук. Вродливий, ще молодий чоловік, в минулому викладач Київського університету, бездоганно володіє еспанською мовою і виголошує промови просторі й красномовні, легко входить в контакт і з урядом, і з діяспорою — не пропускає жодної нагоди зустрітися з різними прошарками людства. Амбасада щоденно випускає бюлетень з останніми новинами України й світу. Старається співпрацювати з усіма політичними напрямками, навіть із „рожевими" (червоний колір уже поблід).

Амбасадор показав нам приміщення, особливою прикрасою його є вирізьблений з українського дерева бюст Тараса Шевченка. Його колись привіз до Аргентини Роман Іваницький. На митниці затримали: „А це хто такий?" В тодішній ситуації не було вигідним пояснювати, хто такий Тарас Шевченко і чому його треба везти в Аргентину. Іваницький відповів так: „Це погруддя мого дядька". І Шевченка пропустили. Тепер він гідно красується в Амбасаді.

Понад годину тривали наші розмови. Дон Пащук розповідав про важливе завдання — гідно вшанувати 100-ліття приїзду перших українців до Аргентини — коли вони довгими валками з околиць Буеносу помандрували битим шляхом 800 кілометрів в трикутник

(Закінчення на стор. 3)

Арґентинські...

(Закінчення зі стор. 2)

Міссіонес–Посадас, Апостолес. Століття припадає на цей рік — час іде, всі готуються. Координація в руках Амбасади. Трохи сперечаються за те, хто має писати історію українських поселень. Микола пробував навіть „нагородити" цією працею мене! Він думає, що письменник всесильний, може написати щозавгодно. Може такі письменники і є, але я до них не належу.

Такий намір має Михайло Василик, ректор університету ім. Климентія Папи, — він зібрав поважну статистику для цієї праці. Заступник директора видавництва „Мистецтво" Ніна Прибєґа вважає, що це праця саме для видавництва „Мистецтво", що має в руках засоби для розкішно ілюстрованого репрезентативного видання. В цій справі вона провадить бурхливі переговори з амбасадором і громадськими організаціями — це мав би бути альбом. Альбом більш популярний, але наукова праця непромінальна. Може дві книжки ускладуть цю знаменну дату?

Прощай, Арґентино, прекрасна, розкішна, романтична, дика, багата, висококультурна, багата майбутніми розбудовами, співуча, загадкова! Прощайте, милі земляки, для котрих, де б вони не жили, спільна Мати–Україна! Тут прізвища свято зберігаються, не змінюються, але імена підмальовуються: з Івана тут зробивсь Хуан, Василь — це Базіліо, Михайло — Міґель, Леонід всього-навсього Леонідас, Степан — Естебан, Галина чомусь „Алісія", місцевий поет (еспанською мовою) Федоріо Коваль... А поза всім — вони такі, як і ми, в ЗСА, в Канаді, чи Австралії, чи і в Україні — невід'ємна ланка Всесвітньої України!

Ганна Черінь

Hornero

В Буеносі, у центральнім парку
Виріс пречудовий монумент:
Увійшов під величаву арку
Український сонячний поет.

На веселій кучерявій площі
Не якогось князя чи царя —
В бронзі втілені нетлінні мощі
Нашого поета — Кобзаря.

Наша перша в світі Амбасада,
Що навіки сполучає нас,
Наш рятунок, віра і розрада —
Наш Шевченко, рідний наш Тарас.

І немов гостинности окраса,
Птах маленький, цей місцевий Див,
Під рукою в нашого Тараса
Вже своє гніздечко намостив.

Саме тут, і вже ж не без причини,
Оселився й до Тараса звик
Цей пташок, емблема Арґентини,
Цей „орнеро", приязний „пічник".

Hornero — („Орнеро") — національний птах Арґентини, в перекладі — „Пічник". Так називається, бо його гніздечко формою нагадує пічечку. Таку "пічечку" він собі вимостив на руці пам'ятника Тарасові Шевченкові в Буенос-Айресі.

Українська „Матер дольороза" — Параскевія Кук

Д-р Степан Шухевич, суддя і адвокат, командир УСС-ів, отаман УГА та великий оборонець українських політичних в'язнів, членів УВО і ОУН перед польськими судами, був також автором історичних спогадів. Зі знаної патріотичної родини Шухевичів походив і головний командир УПА та голова Проводу ОУН і генеральний секретар УГВР, ген. — хор. Роман Шухевич — Тарас Чупринка. В 1941-ому році д-р Шухевич в короткому нарисі „Українська скорбна мати" описав останні дні і години перед стратою революціонера, члена ОУН, 20-літнього Іларія Кука в 1938 році польськими судовими властями та переживання його страдальної матері Параскевії. У нарисі „Скорбна мати" автор змальовує трагізм — і заразом героїзм — української жінки-селянки Параскевії Кук і гірку долю її цілої родини (восьмеро дітей).

Адвокат Шухевич був свідком страти Іларіона Кука через повішення у Львівських „Бриґідках" та геройської постави засудженого і його матері. При останньому прощанні із сином геройська мати не плакала, хоча голова і серце розривалися з розпачі. І. Кук ішов на смерть з усмішкою та роз'ясненими очима. А таких скорботних родин на Україні було сотні тисяч! „Я очам своїм і вухам не міг повірити, — пише д-р Шухевич — як це мати Гілярка, якого так страшенно любила, преспокійно сприймала цей жорстокий удар. 'Я була у мого Гілярця перед виконанням присуду, аби попрощатися з ним навіки. Він спокійний і навіть усміхався'. Вона говорила до нього: 'Ти не зробив це для себе, але для справи, для нас усіх. Тримайся гідно та достойно, моя дитинонько!' І він додержав слова. Просив поздоровити батька та молодших братів і сестер. Іларіона Кука, Петра Цицу та інших засуджено за вбивство дідичів Ясінських, коло Золочева. Мимоволі пригадується, що навіть Богоматір плакала рясними сльозами, втрачаючи свого Сина. А тут переді мною наша селянка, скорботна мати", — говорив д-р Шухевич. Коли, вже по екзекуції вночі, отворилася в'язнична брама на Казимирівській вулиці, то мати ще з двома молодшими дітьми стояли в темряві на дворі, аби знати, куди завезуть тіло покійного. І поховано його на Янівському кладовищі у Львові. Насередині просторої стелі у в'язниці був гак, на якому повішено Іларіона, та який, до речі, зберігався аж до 1941-го року, до спалення Бриґідок.

Параскевія Кук народилася 1888 року в селі Красне, Золочівського повіту, у багатодітній родині Федора і Софії Постолюк. В них було одинадцятеро дітей. Це була патріотична та богомільна родина. В 1908 році Параскевія вийшла заміж за залізничного робітника і малоземельного селянина Степана Кука. С. Кук був дуже підприємливим і талановитим „на всі руки" та придбав ще 8 моргів поля. В часі воєнної хуртовини дім Куків був пристановищем і підпорою для поранених і потребуючих помочі воїнів. Найстарший син Василь, народжений у 1913 році, пізніший вже по смерті ген. Р. Шухевича, командир УПА, полк. Кук „Коваль" всупив на правничі студії в Люблині, а Іларій вчився в Золочівській гімназії; Ева перебувала на студіях у Львові, Филимон в Малій семінарії, а Іван у Торговельній гімназії у Львові.

Двоє перших дітей померли в дитинстві. Родичі прагнули дати своїм дітям освіту. У 1930-их роках, в часи боротьби УВО і ОУН проти сваволі поляків, діти Степана і Параскевії Куків не могли стояти осторонь. Їх серця були переповнені гіркотою та переслідуванням українців поляками, і то на своїй землі. Вони вступили в ряди ОУН. Почалося від частих арештів і засудів Василя та Іларіона, і то неодноразово. По відсидженні вироку Василь „пірнув" у підпілля і так жив нелегально та крився 17 років, до 1954 року, і часто змінював своє місце перебування. Ілько також пішов у підпілля і потім був розстріляний поляками на Дубенщині. Ева була змушена залишити батьківський дім і перебралась на Холмщину. Филимона та Івана в 1940 році НКВД арештувало та їх було засуджено на 8 років тюрми і заслання. Залишилися Стапан і Параскевія без дітей. В 1946 році по арештуванні та знищенні її чоловіка померла донька Ева. З війни повернувся, аж з-під Берліна, син Іван і крім його дітей в нього перебував „інкоґніто" син Василя Юрко, бо мама Юрка також була переслідувана. Але НКВД напосілося на родину Куків і стежило за нею і вкінці засудило безпідставно Степана, Параскевію та Івана на 10 років тюрми та заслання в 1950 році, а трирічного Василевого сина Юрка НКВД дало до дитбудинку в Бердичеві, а згодом у Мелітополі, та тримали навмисне під прізвищем Юрій Чеботарьов — руський.

Слідчі НКВД дуже цікавилися особою Василя Кука, але їм не вдалося його спіймати. Параскевія Кук, скоработна мати, переходила в тюрмі страшні тортури. Її підвішували кількакратно, а коли втрачала свідомість, то знімали з шибениці й кидали до карцеру. Там знову били, тортурували та морили голодом. Але жінка-героїня не заломилася і нічого та нікого не зрадила. Своє покарання відбувала в таборі — колони 27 і 30 — в Іркутській області.

Після смерти Сталіна проголошено амністію, і в 1956 році їх звільнено.

Повернувшись до свого села, вони застали своє господарство та хату в чужих руках. Але, на щастя, це були люди добрі та вирозумілі на страждання Куків. Вони згодом опорожнили їхнє господарство та дім і Куки змогли там зажити. С. Кук після тюрем дуже хворів, сумував за дітьми, господарством і в 1959 році помер, на 81-му році життя. Параскевія також хворіла, але, все ж, всі ці страшні життєві удари її не зламали. Мужньо і по-геройськи переносила горе і була дуже побожною. Вірила у Божу волю і поміч. До Бога завжди молилася і на Нього одного надіялася.

Померла 26-го липня 1975 року, на 88-му році свого трудолюбивого та страдженного життя. Востаннє попрощатися з Параскевією прийшло все село зі священиками, і співали пісню „Страдальна мати". Люди молилися і плакали та думали, як та героїчна страдальна мати зуміла пережити таке важке горе без сліз і нарікань, та ще інших підтримувала на дусі. Вічна їй пам'ять!

До речі, син полк. Василь Кук „Коваль", командир УПА, пережив усі злидні та ув'язнення і сьогодні живе в Києві. Працює на виховному секторі молоді, а спеціяльно разом з командиром Закерзоння „Орланом" займаються студійними дослідами колишніх совєтських архівів, які тепер є більше доступними, та працює над власними споминами про героїчну боротьбу УПА.

Д-р Володимир Боднар

Екслібриси В. Довгана з Сургуту

В числі 83 "Свободи" за 2-ге травня президент міжнародного центру The Polar Bridge", д-р Альфред Тульчинський цікаво розповів про життя об'єднання українців у російському місті Сургут. Об'єднані в громадську організацію „Українська Родина", її члени роблять все можливе для того, щоб і в далекому Сибірі не зачахли та дивували інших українське слово, наша пісня, мистецтво, народні звичаї та обряди. Серед палких прихильників та популяризаторів усього національного українського в „Українській Родині" є і її член, мистець-графік Василь Довган. Часточку його творчого доробку — екслібриси відомого українського художника Опанаса Заливахи та двох українських книголюбів-сургутян — пропонуємо увазі наших читачів.

Молодий пластун закінчив Морську академію в Аннаполісі

Аннаполіс, Мд. Тут відбулося 23-го травня святочне заприсяження нових випускників Морської академії, одної з найбільш престижевих військових шкіл у ЗСА.

Серед ґрадуантів був молодий пластун Іян Олександер Рейні, який перебув свої юнацькі роки у 3-му курені юнаків в Ню Йорку.

І. Рейні

Від 7-го року життя, перебуваючи в Пласті та на різних літніх таборах, він набрав життєвої заправи та тих прикмет, які йому стали незвичайно помічними у вимогливому і важкому вишколі військової академії.

Успіх його закінчення Морської академії в Аннаполісі можна оцінювати тим, що молодого випускника негайно покликали на працю до американської амбасади в Парижі.

Іян Рейні є сином мисткині Роми Бабюк, покійний батько якої, адвокат Роман Бабюк, був відомим членом української спільноти, як і членом УНС.

У СЕРЕДУ, 4-ГО ЧЕРВНЯ, президент Билл Клінтон призначив Ричарда Голбрука, який був тим, що зумів договоритися про припинення воєнних дій у Боснії, спеціяльним президентським посланцем до Кипру. Полагодити справу розділеного між Грецією та Туреччиною Кипру від часу туди турецької інвазії в 1974 році вже було кілька спроб, але всі без успіху. Одначе призначення Р. Голбрука вказує, що ЗСА мають поважний намір цю справу полагодити, бо уважають її найбільш можливим дестабілізуючим фактором під час виришування справи поширення НАТО. Крім того, секретар Державного департаменту Меделин Олбрайт підкреслила, що справа Кипру є також одною із пріоритетів у списку її справ до полагодження.

З діяльности Українського Гарварду

З початком академічного року 1996-97 д-р Джеремі Новлс, декан гарвардського факультету гуманістики, призначив професора Романа Шпорлюка директором Українського Наукового Інституту. Д-р Шпорлюк є професором катедри української історії ім. М. Грушевського у Гарвардському університеті від 1991 року. Його спеціялізація — новітня історія України, Східньої і Центральної Европи, а зокрема розвиток національних рухів і процесів встановлення модерних держав у Східній Европі.

Новий директор приходить на цей пост в час, коли діяльність УНІГУ значно поширюється. Крім традиційних зайнять, таких як педагогічна робота зі студентами, магістрантами і докторантами, наукові дослідження, видавнича робота, співробітники Інституту значно активніше співпрацюють з іншими установами Гарварду, а також із вченими інших університетів, включно з науковцями України, які часто відвідують Гарвардський університет.

Таке збільшення діяльности Інституту здійснювалося впродовж останніх кількох років, коли директором був д-р Григорій Грабович, професор катедри української літератури ім. Д. Чижевського. Декан Новлс у цьому академічному році призначив проф. Грабовичеві відпустку для виконання наукових досліджень. Частину з цього часу проф. Грабович працюватиме в Києві, де буде викладати і завершувати працю над двома новими книжками про українську літературу і літературну критику.

Кожний з директорів Українського Наукового Інституту надає своєрідний науковий напрям праці Інституту. Початкові зусилля реалізовані засновником і першим директором Інституту, проф. Омеляном Пріцаком, зосереджувались на здобутті українознавству статусу нормальної галузі науки в американських центрах навчання. Вперше, з рамени широко відомого і поважного видавництва Гарвардського університету появились книжки англійською мовою про давню і модерну історію України, про українську літературу, економіку, культуру — видання, які надали українознавству міжнародний престиж і звернули увагу чужинців на Україну. На американських і европейських університетах, на міжнародних наукових конференціях, почали виступати вчені Гарварду з викладами про Україну.

Напередодні здобуття Україною незалежности зусилля Українського Наукового Інституту зосереджувалося на підтримці державотворчих процесів в Україні. Використовуючи можливості Гарвардського університету, Український Науковий Інститут збільшив склад співпрацівників, які спеціялізувалися в історії Східньої Европи, соціології, в міжнародних відносинах і політиці, щоб подати американській міжнародній спільноті, яка починала спілкуватися з Україною в нових і не визначених ще умовах, перспективні дослідження і експертизу.

Саме у вересні 1991 року, за посередництвом Українського Наукового Інституту і Гарвардської Школи Управління ім. Дж. Кеннеді, прийнято у Гарварді першу державну делеґацію незалежної України в Америці. Користуючись зустрічами та виступами в Гарварді, українська делеґація нав'язала контакти з американськими вченими, економістами та юристами — зв'язки, які відіграли позитивну ролю, коли Америка вирішувала про формальне визнання української держави.

Перед Українським Науковим Інститутом стоять завдання далекосяжного значення — праця, яка має дати вислід не тільки сьогодні, але також і в наступному столітті. В Гарварді йдуть постійні старання, щоб допомогти українському молодшому поколінню підвищити свої професійні кваліфікації, уможливити йому участь в навчальних і дослідних програмах Гарвардського та інших університетів, інтеґрувати українознавство у міжнародні наукові структури, зміцнювати міжнародні зв'язки України в науковій і культурній сферах. Одночасно продовжується розпочату в Українському Науковому Інституті працю над відновленням, дослідженням, збереженням і впровадженням у світову наукову літературу джерел з історії та культури України — працю, яку високо цінять в Україні. Докладніші інформації про програми Українського Наукового Інституту можна отримати, звертаючись до Фонду Катедр Українознавства (Ukrainian Studies Fund, Harvard University, 1583 Massachusetts Avenue, Cambridge, MA 02138), телефон (617) 495-7835, факс (617) 495-8097, або прочитати їх на сторінці Інституту в системі Інтернет: huri@ fas. harvard,edu; web site: http:/www. sabre. ogr/huri/summer.html.

ФКУ

Союзівка...

(Закінчення зі стор. 1)

Канади та „Явір" з Каліфорнії.

Репертуар групи багатий і різноманітний. Ансамбль виконує танці традиційного та тематичного характеру.

Леся Грабова, солістка Театру Опери і Балету у Львові, виступає вже від 1993 року після закінчення своєї музичної освіти у Львові. Її ліричний кольоратурний голос захоплював публіку в Европі, Америці та Канаді. Завдяки своїм осягам у міжнародних конкурсах, виконанню провідних роль в операх та концертовим виступам, Леся здобула для себе велике признання чільних мистецьких критиків.

Як і в минулих роках, Екзекутива УНС заохочує всіх брати участь у цьому святі, організувати поїздки на Союзівку. У справі замовлення слід телефонувати на Союзівку, на число (914)626–5641.

Ансамбль „Аркан"

ІНШІ КРАЇНИ ЗАХІДНЬОЇ АФРИКИ у середу, 4-го червня, повідомили, що є готові післати своє військо на допомогу Ніґерії у боротьбі з військовими повстанцями у Сієрра Леоне, котрі військовим переворотом 25-го травня усунули від влади першого демократично обраного президента Ахмеда Тежана Каббага. Не зважаючи на спорадичну стрілянину, вивезення закордонних громадян продовжується — 737 осіб двома французькими кораблями від'їхали до Конарки у сусідній Ґвінеї.

З'їзд реґенсбуржців

З надзвичайною радістю вітаю заохочуючу статтю Людмили Ярко-Почтар у „Свободі" з 19-го квітня ц.р. п. з. „Чому реґенсбуржці знову з'їзджаються"

Чому ми з'їзджаємось? Тому, що ми колишні (а, здається все, що такі недавні) жителі нашої оселі „Ганґгофер" у Реґенсбурзі, в Баварії. Ми особлива група людей. Не було таких спритних, дотепних і підприємливих людей на світі і вже, мабуть, не буде. Це ми, ці колишні пересічні жителі нашої Оселі принесли їй безмежну славу, котра по сьогодні виявляє наслідки наших успіхів у світі. Ми приїхали в Америку, Канаду, Південну Америку і далеку Австралію не на те, щоб пожити і відпочивати. Ми, в наших тодішніх юних літах, здобували світ і здобули його! Погляньмо тільки на наші особисті осягнення. Будьмо горді з них. Наші виховники, вчителі, гімназійні професори передали нам, юнакам шкільної молоді, цінні і надзвичайно високоякісні прикмети шляхетности, котрі так нам у житті пригодились і, роз'їхавшись по всіх кутках широкого світу, нам „море було по коліна".

Почнемо від нашого приятеля шкільної лавки, Владики Любомира Гузара. Надзвичайна гордість нам! Численні успіхи наших інших шкільних приятелів, з якими часто грали копаного м'яча, відбиванку, стук-пук чи інші розваги. Не стало б паперу в нашій „Свободі", щоб згадати їх. З наших рядів вийшли лікарі, професори університетів, інженери, економісти, промисловці і ряд інших професійних людей. А матері наших дітей і бабуні наших внуків — незаступні. Маємо чим гордитись! Тому наш з'їзд.

Наші школи і таборове оточення підготовили нас патріотично. Надали нам духа гордости як українців, нащадків славного народу. Ми довели, що ми з роду славних князів наших земель. Ми з козацького роду. Ми дожилися незалежности України. Це найкращий дар нам від Бога. Тому ми з'їзджаємось. Виховне життя нашої оселі стояло чи не на найвищому культурному рівні з усіх таборів Німеччини на той час. В нашій оселі перебували найкращі мистецькі сили: Львівський театр Володимира Блавацького, капеля бандуристів ім. Тараса Шевченка під проводом Григорія Китастого, танцювальні групи, виховні організації молоді, Пласт, СУМ, спортові товариства, образотворче мистецтво на чолі з нашим, вже покійним Михайлом Морозом. Наше духовенство обидвох віровизнань передало нам любов до Бога і України. Навчало нас цінувати моральність над усе. Американська військова влада Німеччини, на той час, а пізніше організації УНРРА і ІРО, оцінювали нашу оселю як один з найкращих таборів втікачів у Німеччині.

Влаштуймо цей з'їзд не як шкільні приятелі, а як всі жителі нашої колишньої оселі, щоб ми і наші гості почувалися вигідно, по-приятельськи, щоб заохотити всіх учасників до дальших з'їздів у майбутньому.

Тож не гаймо часу, не щадімо зусиль і фондів та хоч з найдальших віддалень прибудьмо на цю зустріч. Щоб розвагова заля Союзівки заповнилась від стіни до стіни. Даймо лиха закаблукам!

Для точнішого порозуміння подаю адресу і число телефону: Edward Kuchar, 42 Starlight Rd., Howell N.J. 07731; tel.: (908) 938-7476.

Охочо причинюсь до організації нашої зустрічі.

Едвард Кухар

Українських дітей — до українських літніх таборів!

П О Д І Ї

ДОПОВІДЬ В НТШ

Ню Йорк. — Тут у суботу, 14-го червня, заходами Наукового Товариства ім. Шевченка відбудеться доповідь на тему: „Проблема ринку праці в Західній Україні", котру виголосить д-р Василь Лопух, економіст, доцент Тернопільського Державного Педагогічного Інституту. Початок в 5-ій год. по полудні в домі НТШ, 63 Четверта авеню, між 9 і 10 вулицями.

ДОПОВІДЬ ПРО ДІЯСПОРУ

Ню Йорк. — Тут заходами Комітету Об'єднаних Американсько-Українських Організацій — Відділ УККА в неділю, 15-го червня, в 2-ій год. по полудні відбудеться доповідь на тему „ Роля діяспори й Україна", котру виголосить президент УККА д-р Аскольд Лозинський. Доповідь відбудеться в залі Дому Державницького Фронту, 136 Друга авеню.

• ПРАЦЯ •

РІЗНЕ

FUNERAL DIRECTORS